

Volarics József,¹ Papp Kornél²

Az Európai Unió területén 2000 és 2023 között elkövetett terrorcselekmények eszközei és módszerei, valamint ezek jövőbeni alkalmazásának várható tendenciái

The Means and Methods Used in Terrorist Acts Committed within the European Union between 2000 and 2023, and Expected Trends in Their Future Use

Absztrakt

Tanulmányunk témáját az Európai Unió területén a 21. században elkövetett terrorcselekmények során használt fegyverek és alkalmazásuk módszerei képezik. A bevezető részben meghatározzuk a terrorizmus fogalmának kutatásunk szempontrendszer szerinti releváns elemeit. Ismertetjük a terrorcselekmények során alkalmazott fegyvereket és elkövetési módszereket. Esettanulmányokon keresztül, illetve a rendelkezésre álló statisztikai adatok felhasználásával részletesen tárgyaljuk és elemezzük a vizsgált időszakban az Európai Unió területén elkövetett terrorcselekményeket. Értékeljük az Európai Unió közös és tagállami szintű válaszpontrendszerét és azok hatását a terrorizmus kutatásunk tárgyát képező összetevőire. Az elemzés során feltárt tendenciák alapján, illetve nemzetközi kitekintés alapján következtetéseket vonunk le az Európai Unió területén az esetleges jövőbeni terrorcselekmények során alkalmazandó eszközök és módszerek tekintetében.

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: volaricsjozsef@gmail.com

² Doktori hallgató, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: pappkornel@nni.police.hu

Kulcsszavak: Európai Unió, terrorizmus, fegyverek, módszerek, tendenciák, válaszingykedések, következtetések

Abstract

The subject of this study is the weapons employed and the methods of their application in terrorist attacks committed within the territory of the European Union in the 21st century. In the introductory section, the study defines the elements of the concept of terrorism relevant to the analytical framework applied in the research. It presents the weapons and perpetration methods used in terrorist attacks. Through case studies and by drawing on available statistical data, the study examines and analyses in detail terrorist attacks carried out within the territory of the European Union during the period under review. The paper assesses the European Union's joint and Member State-level response measures and their impact on the components of terrorism that constitute the focus of the research. Based on the trends of the analysis and an international outlook, the study draws conclusions about the tools and methods that may be employed in potential future terrorist attacks within the territory of the European Union.

Keywords: European Union, terrorism, weapons, methods, trends, response, conclusions

Bevezetés

A 21. században az Európai Unió mint politikai és gazdasági integrációra törekvő közösség, számos társadalmi és biztonsági kihívással szembesül, ezek sorában meghatározó helyet foglal el a nemzetközi terrorizmus mint az egyik legsúlyosabb, globális léptékű fenyegetés. A politikai, vallási vagy ideológiai indíttatású terrorcselekmények célja nem csupán közvetlen kár okozása, hanem a társadalom megfélemlítése, destabilizálása is. Ebből következően e bűncselekmények hatása túlmutat a közvetlen erőszak következményein, alapjaiban veszélyeztetve a társadalmak stabilitását, az állampolgárok biztonságérzetét, valamint az állami és nemzetközi biztonságpolitikai rendszerek működését. Napjaink terrorizmusa rendkívül összetett jelenség, amely a jelenlegi poliarchikus nemzetközi környezetben a hibrid háborúk szerves részét képezi, ahol az állami szint alatti szereplők – köztük bűnszervezetek és terrorszervezetek – stratégiai célok érdekében vonódnak be,³ illetve akár a hibrid fenyegetések fő aktoraként⁴ is megjelenhetnek.

A terrorcselekmények során használt fegyverek és az elkövetési módszerek folyamatosan fejlődnek, a terrorizmus új formái jelennek meg, amelyek nemcsak a hagyományos eszközöket alkalmazzák, hanem technológiai újításokat is. A technika fejlődésén túl e folyamatokat befolyásoló tényező, hogy a hatóságok és a biztonsági szervek egyre hatékonyabb stratégiákat dolgoznak ki a megelőzés és a védekezés

³ BODA 2023: 21–22.

⁴ BODA 2022: 96.

érdekében, így a terroristák olyan megoldásokat keresnek, amelyek kívül esnek a mechanizmusok hatókörén.

Tanulmányunk célja az EU területén, a 2000–2023 közötti időszakban elkövetett terrorcselekmények során használt fegyverek, valamint az elkövetési módszerek részletes vizsgálata. Értékeljük továbbá az EU válaszingázódéseit, valamint azok hatását a terrorizmus vizsgált összetevőire. Az elemzés során feltárt tendenciák, valamint nemzetközi kitekintés alapján prognózist fogalmaztunk meg az uniós területen várható jövőbeni terrorcselekmények eszköz- és módszertani jellemzőire vonatkozóan.

Munkánk során esettanulmányokat és statisztikai adatokat használunk fel a terrorcselekmények elkövetésére alkalmazott eszközök és módszerek mint a terrorizmus dinamikájára jelentős hatást gyakorló összetevők vizsgálatára és értékelésére.

Módszertan és alkalmazott adatforrások

A tanulmány módszertani megalapozását két, egymást kiegészítő nemzetközi adatforrás, a Global Terrorism Database⁵ (GTD) és az Europol által évente kiadott *Terrorism Situation and Trend Report* (TE-SAT) jelentések képezik.

A GTD nyilvánosan hozzáférhető, strukturált adatbázis, amely komplex kritériumrendszer alapján rögzített, nem állami szereplők által elkövetett terrorcselekményeket tartalmaz. Alkalmazása lehetővé teszi az Európai Unió területén elkövetett terrorcselekmények kvantitatív elemzését, különös tekintettel az elkövetés során használt fegyverekre, eszközökre és módszerekre, valamint azok időbeli megoszlására.

A TE-SAT jelentések az EU-tagállamok hivatalos adatszolgáltatásán alapuló, éves elemzések, amelyek a terrorizmus aktuális helyzetét és fejlődési tendenciáit mutatják be. A kutatás során a TE-SAT elsősorban kvalitatív kiegészítő forrásként szolgált, elősegítve az elkövetési módszerek mögötti trendek, mintázatokat és biztonságpolitikai összefüggések értelmezését.

A két adatforrás együttes alkalmazása módszertanilag indokolt, mivel eltérő definíciós és adatgyűjtési megközelítésük következtében egymást kiegészítve járulnak hozzá a vizsgált jelenség átfogó elemzéséhez. Míg a GTD elsősorban statisztikai összehasonlításokra alkalmas, addig a TE-SAT a tendenciák értelmezését és a jövőbeni alkalmazási irányok azonosítását támogatja.

A terrorizmus fogalma

A terrorizmusnak nincs nemzetközileg elfogadott konszenzusos meghatározása,⁶ ennek következtében a témát feldolgozó irodalomban annak számos, különböző fogalmi kerete létezik.

Indokoltnak tartjuk a NATO által megfogalmazott, a nemzetközi gyakorlatban széles körben elfogadott és hivatkozási alapként szolgáló definíció idézését:

⁵ START (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism) 2022.

⁶ GAZDAG–REMEK 2018: 173.

„A terrorizmus erő vagy erőszak személyek vagy vagyontárgyak elleni törvénytelen alkalmazása, illetve azzal való fenyegetés abból a célból, hogy kormányokat vagy társadalmakat befolyásoljanak, vagy félemlítsenek meg valamilyen politikai, vallási vagy ideológiai cél elérése érdekében.”⁷

Tanulmányunk tárgyát az EU területén elkövetett terrorcselekmények képezik, így szükségesnek tartjuk az uniós jogszabályok szerinti terrorizmus fogalom ismertetését, amelynek értelmében:

„a terrorista bűncselekmények olyan cselekmények, amelyeket a következő céllal követtek el: a lakosság súlyos megfélemlítése, vagy egy kormány vagy nemzetközi szervezet indokolatlan kényszerítése valamely cselekmény végrehajtására vagy annak mellőzésére, vagy egy ország vagy nemzetközi szervezet alapvető politikai, alkotmányos, gazdasági vagy társadalmi struktúráinak súlyos destabilizálása vagy megsemmisítése.”⁸

A Global Terrorism Database (GTD) alkalmazása okán bemutatjuk a GTD fogalmi meghatározását, illetve az egyes cselekmények adatbázisba vételének kritériumait.⁹

A GTD definíciója szerint a terrorizmus: jogellenes erővel vagy erőszakkal fenyegetés, vagy azok tényleges alkalmazása nem állami szereplő által politikai, gazdasági, vallási vagy társadalmi cél elérése érdekében, félelem, kényszer vagy megfélemlítés útján.¹⁰

Az alkalmazott meghatározás értelmében a GTD-ben regisztrált terrorcselekmények kötelezően rendelkeznek az alábbi jellemzőkkel:

- a cselekmény elkövetése szándékos volt;
- erőszakot vagy erőszakkal való közvetlen fenyegetést foglalt magában, beleértve a személy és dolog elleni erőszakot is;
- az elkövetők állami szint alatti szereplők voltak.

A fentiekén túl az alábbi kritériumok közül további kettőnek teljesülnie kell az incidens adatbázisba kerüléséhez:

- a cselekmény politikai, gazdasági, vallási vagy társadalmi cél elérésére irányult;
- a kényszerítésre, megfélemlítésre vagy más üzenet közvetítésére irányuló szándék a közvetlen áldozatoknál nagyobb csoportra irányult;
- a cselekmény kívül esett a legitim hadviselési tevékenységeken.

Általánosságban kijelenthetjük, hogy a terrorizmus politikai célért alkalmazott nyilvános és indiszkriminatív erőszak,¹¹ amely személy és dolog (például épület, infrastruktúra) ellen is irányulhat. Az EU területén személyek ellen irányuló erőszakkal megvalósított terrorista támadások tekintetében nézetünk szerint nincs jelentősége, hogy a cselekmény sértettjei civilek vagy katonák.¹²

⁷ KRAJNC 2019: 1084.

⁸ *Terrorizmus elleni küzdelem: az EU intézkedéseinek magyarázata.* [é. n.].

⁹ *Global Terrorism Database Codebook 2021:* 11–12.

¹⁰ „The threatened or actual use of illegal force and violence by a non-state actor to attain a political, economic, religious, or social goal through fear, coercion, or intimidation.” *GTD Codebook 2021:* 11.

¹¹ BODA 2025: 566.

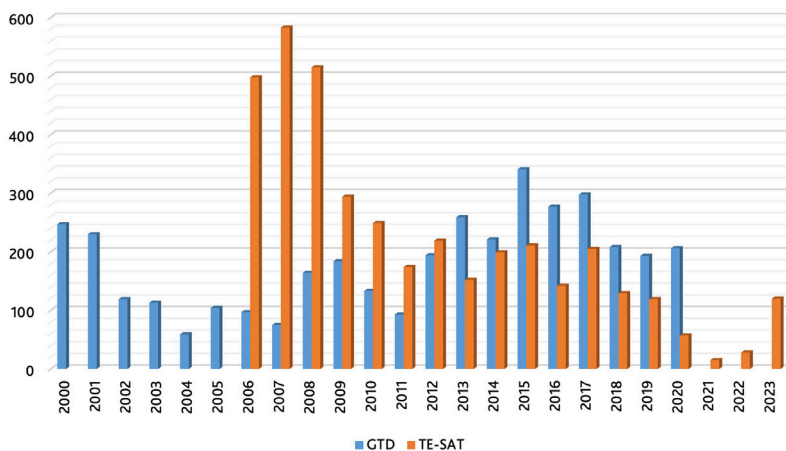
¹² BODA 2012: 142–143.

Az EU területén 2000–2023 között elkövetett terrorcselekmények

Kutatásunk során több nehézséggel szembesültünk. Az EU területén elkövetett terrorcselekmények vonatkozásában a 2000–2023 közötti időszakot átfogó online adatbázis, illetve elemzés nem áll rendelkezésre. Tanulmányunk során felhasználtuk a GTD adatbázist, illetve elemzés nem áll rendelkezésre. Tanulmányunk során felhasználtuk a GTD adatbázist, amely a 2000–2020 közötti periódusra tartalmaz rekordokat,¹³ továbbá *A terrorizmus Európai Unió belüli helyzetéről és tendenciáiról szóló jelentés (Europol Terrorism Situation and Trend Report, TE-SAT)* című, az Europol által 2002-től évente kiadott elemzéseket.¹⁴

További nehézséget jelentettek a két fő adatforrásunk esetében tapasztalt számbeli eltérések (1. ábra). Az EU területén, a 2006–2020¹⁵ közötti időszakra vonatkozóan a GTD-rekordokban 2943, a TE-SAT jelentésekben 3746 terrorcselekmény szerepel. A különbségek okai részint az eltérő terrorizmusdefiníciók alkalmazásában, részint az adatgyűjtés módszereiben és forrásaiban keresendők. Míg a TE-SAT jelentéseket az Europol állította össze az EU-tagállamok által szolgáltatott hivatalos adatok alapján, addig a GTD független kutatási projektként nyilvánosan elérhető forrásokból végezte az adatgyűjtést.

A TE-SAT jelentések tekintetében további fontos körülmény, hogy azok a 2006-os évtől tartalmazzák a terrorista támadások összesített számadatait, illetve a jellemző trendekre vonatkozó megállapításokat. A fegyverekkel kapcsolatos tendenciák feltárását nehezíti az adatszolgáltatás hiányos volta, például a 2023-as információkat nézve kiemelik, hogy a tagállamok által jelentett 120 támadás tekintetében 47 esetben adtak információt az elkövetés eszközéről.¹⁶

1. ábra: A 2000 és 2023 közötti időszakban az EU területén elkövetett terrorcselekmények

Forrás: a szerzők szerkesztése a GTD adatbázis és a TE-SAT jelentések alapján

¹³ 2021-re vonatkozóan csak az első félév adatai szerepelnek.

¹⁴ A TE-SAT jelentések a 2007. évtől tartalmazzák összesített számadatokat az adott évben elkövetett terrorcselekményekre.

¹⁵ A 2006–2020 közötti időintervallum tekintetében a GTD adatai és a TE-SAT jelentések is rendelkezésre állnak.

¹⁶ TE-SAT jelentés 2024: 12.

A terrorcselekmények elkövetésére alkalmazott fegyverek

A *Magyar értelmező kéziszótár* szerint a fegyver: „Általában támadásra v. védekezésre, testi sértés okozására, emberi v. állati élet kioltására alkalmas eszköz.”¹⁷ Hadtudományi meghatározását tekintve a „fegyver: az ellenség élőerőinek, harceszközeinek lefogatására és megsemmisítésére, harcrendjének megbontására, támadó és védő objektumainak rombolására ill. elpusztítására szolgáló harceszköz.”¹⁸ Eredetüket tekintve a fegyverek lehetnek funkcionális harceszközök, illetve más célra tervezett, de a körülmények hatására improvizált fegyverként alkalmazott eszközök, valamint e két kategória között elhelyezkedő átmeneti eszközök.¹⁹ Utóbbiak további alcsoportokba sorolhatók:

- olyan eszközök, amelyek alapfunkciója nem a harc megvívása, de azokat általánosan alkalmazzák fegyverként (például gyalogsági ásó);
- a harc céljára átalakított egyéb eszközök (például kiegyenesített kasza);
- a háziágos, illetve kisipari technológiával készült illegális fegyverek, amelyek határfoka elmarad a hadiipar által előállított harceszközöktől (például házi készítésű tűzfegyverek).

Elemzésünk a testi sértésre, élet kioltására, továbbá az egyes létesítményekben és infrastruktúrákban fizikai kár okozására alkalmas eszközökre, anyagokra és azok alkalmazásának módszereire terjed ki. A továbbiakban kísérletet teszünk a vizsgált időszakban az EU területén elkövetett terrorcselekmények során használt fegyverek és az azok alkalmazására vonatkozó tendenciák bemutatására.

Robbanóeszközök és -anyagok

A különböző robbanóeszközök és -anyagok a terrorista cselekmények leggyakrabban alkalmazott eszközei közé tartoznak. Ennek egyik korai példája az 1605-ös „lőporos összeesküvés”, amelyet Guy Fawkes és társai I. Jakab angol király felrobbantására terveztek ki.²⁰

E fegyverek két fő csoportját a katonai és az improvizált robbanó eszközök (*improvised explosive device*, IED) alkotják. A katonai eszközök közé tartoznak a gyalogsági tűztámogató fegyverek²¹ robbanótöltettel ellátott lövedékei,²² továbbá a kézigránátok és aknák. Az IED-szerkezetek igen nagyszámú változatban léteznek. A GTD szerinti alcsoportok:²³

¹⁷ BÁRCZI–ORSZÁGH 1959–1962.

¹⁸ NAGY 1976: 119.

¹⁹ FÖLDI 2006.

²⁰ SCHVÉD 2020.

²¹ A NATO meghatározása szerint könnyű fegyverek (*light weapons*). Két- vagy háromfős kezelőszemélyzet általi használatra tervezett tűzfegyverek, bár néhányat egyetlen személy is hordozhat és használhat. Ide tartoznak többek között a nehézgéppuskák, a kézfegyverre szerelt és állványos gránátvetők, a hordozható légvédelmi és páncéltörő fegyverek, a hátrasiklás nélküli fegyverek, a hordozható páncéltörő és légvédelmi rakétavetők és rakétarendszerek, és a 100 milliméternél kisebb kaliberű aknavetők.

²² GTD Codebook 2021: 30.

²³ GTD Codebook 2021: 30.

- járműre telepített,²⁴
- öngyilkos merénylő által alkalmazott,²⁵
- távirányítású,²⁶
- időzített²⁷ eszközök,
- csőbombák,
- levélbombák.²⁸

A TE-SAT jelentésekben további IED-változatok szerepelnek: a jármű alá rejtett,²⁹ telepített,³⁰ áldozat által működtetett,³¹ illetve személy által hordozott³² szerkezetek.

A TE-SAT jelentések alapján, az EU területén 2012-től csökkent a robbanóeszközök és -anyagok terrorista célú felhasználása,³³ 2015-ben már csak a támadások 22%-ában alkalmazták azokat.³⁴ 2017-től ismét az egyik legtöbbet alkalmazott fegyverként hivatkoztak a különböző IED-szerkezetekre,³⁵ míg 2022-ben ezek voltak a második leggyakoribb eszközök a befejezett támadások esetében.³⁶ A felhasznált anyagok tekintetében 2007-től nőtt a házi-lagos készítésű robbanóanyagok (*home made explosives*, HME) alkalmazása³⁷ a kisméretű IED-ek esetében. 2016-tól általánossá vált a különböző pirotechnikai keverékek³⁸ használata.

Az etnonacionalista és szeparatista, továbbá a baloldali és anarchista terrorizmusra jellemző volt a nagyszámú alacsony intenzitású támadás, amelyek célja elsősorban anyagi kár okozása. Ugyanakkor nagyobb volumenű, sérültekkel és halálos áldozatokkal járó robbantások is történtek, amelyek közül a két legjelentősebbet az ETA követte el, VBIED-del.³⁹ Az ETA a robbanóanyagok tekintetében 2010-re önellátásra rendezkedett be. A HME-anyagokhoz szükséges prekursorokat megvásárolták vagy lopás útján szerezték be.⁴⁰

A dzsihadista terroristák elsődleges célja a nagyszámú áldozat, ennek érdekében több esetben hajtottak végre összehangolt támadásokat. 2004. március 11-én Madridban tíz IED-szerkezetet robbantottak fel négy vonaton, ezzel összesen 191 ember halálát okozva és több mint 1800-at megsebesítve. Ez volt Európa legsúlyosabb civil lakosság elleni terrortámadása.⁴¹ 2012-től megfigyelhető a dzsihadista terroristák által alkalmazott IED-szerkezetek

²⁴ VBIED – *vehicle-borne improvised explosive device*.

²⁵ SBIED – *suicide vehicle-borne improvised explosive device*.

²⁶ Ilyenek a parancsindítású készülékek közé sorolt vezetékes indítású (*wire command*), illetve rádióvezérlésű (*radio command*) IED-eszközök.

²⁷ TDIED – *time delay improvised explosive device*.

²⁸ Az angol nyelvű szakirodalomban a postai levélben, illetve csomagban elhelyezett robbanóeszközök megnevezése *mail-borne IED*, MBIED.

²⁹ UVIED – *under vehicle IED*. TE-SAT jelentés 2001–2002: 5.

³⁰ UIED – *unattended IED*. Ezeket a csomagokban vagy járművekben elhelyezett, majd felügyelet nélkül hagyott eszközöket távirányítással vagy időzítéssel aktiválják. TE-SAT jelentés 2001–2002: 8.

³¹ VOIED – *victim-operated IED*. TE-SAT jelentés 2001–2002: 8.

³² PBIED – *person borne IED*. TE-SAT jelentés 2016: 6.

³³ TE-SAT jelentés 2013: 11.

³⁴ TE-SAT jelentés 2016: 10.

³⁵ TE-SAT jelentés 2018: 7.

³⁶ TE-SAT jelentés 2023: 18.

³⁷ TE-SAT jelentés 2008: 42.

³⁸ TE-SAT jelentés 2016: 16.

³⁹ 2001. november 6-án merényletet kíséreltek meg Juan Junquera González spanyol rendőri vezető ellen, aki túlélte a támadást. A robbanásban 100 személy sebesült meg (TE-SAT jelentés, 2001–2002: 5). A madridi repülőtéren 2006. december 30-án elkövetett támadás két halálos áldozatot követelt, illetve 36 személy megsérült. TE-SAT jelentés 2007: 27.

⁴⁰ TE-SAT jelentés 2010: 24

⁴¹ TE-SAT jelentés 2003–2004: 4.

egyszerűsödése,⁴² 2021-ben a propagandaanyagok már csőbombák alkalmazását népszerűsítették.⁴³ 2018-tól csökkent az addig elsődlegesen alkalmazott TATP népszerűsége,⁴⁴ 2020-ra a feketelőpor és különböző pirotechnikai keverékek használata dominált.⁴⁵

Gyújtóeszközök és -anyagok

E kategóriát a tűz okozására, illetve a tűzzel való pusztításra szolgáló eszközök és anyagok alkotják.⁴⁶ A TE-SAT jelentésekben leggyakrabban szereplő improvizált gyújtóeszköz (*improvised incendiary device*, IID) a Molotov-koktél⁴⁷ néven is ismert gyújtópalack, de postai levélküldeménybe rejtett⁴⁸ és időzített⁴⁹ IID-eszköz alkalmazásáról is beszámoltak. A gyújtogatások során jellemzően használt égésgyorsító anyagok közül a GTD kódszótár a benzint, illetve az alkoholt nevesítette.⁵⁰ A TE-SAT jelentések alapján az EU területén a gyújtogatás, valamint gyújtóeszközökkel és -anyagokkal történő támadás a leggyakrabban alkalmazott módszerek közé tartozik. Például 2022-ben a 16 befejezett terrorcselekmény közül egyet IID-eszközzel, nyolcat égésgyorsító anyagokkal követtek el.⁵¹

A gyújtogatás különösen népszerű a baloldali és anarchista terroristák körében, illetve jelentős számban alkalmazzák azt az etnonacionalista és szeparatista elkövetők is. E támadások elsődleges célja a károkozás. 2009-től a tematikus terrorizmus (*single issue terrorism*),⁵² 2016-tól a dzsihadista⁵³ és a jobboldali terrorizmus⁵⁴ eszköztárában is megjelenik. 2019-ben gyújtogatások elkövetésére buzdító dzsihadista propagandaanyagok megjelenéséről számoltak be. A javasolt módszerek között drónok, illetve ballonok által szállított IID-k szerepeltek.⁵⁵

Tűzfegyverek

A terroristák által alkalmazott tűzfegyverek méretük, illetve hordozhatóságuk alapján a kézfegyverek⁵⁶ és gyalogsági tűztámogató fegyverek csoportjaira oszthatók fel.⁵⁷ Eredetüket tekintve az EU területén gyári kivitelű, házilagosan készített, illetve

⁴² TE-SAT jelentés 2014: 14.

⁴³ TE-SAT jelentés 2021: 16.

⁴⁴ TE-SAT jelentés 2019: 8.

⁴⁵ TE-SAT jelentés 2021: 21.

⁴⁶ KRAJNC 2019: 333.

⁴⁷ TE-SAT jelentés 2004–2005: 12–13.

⁴⁸ TE-SAT jelentés 2003–2004: 9.

⁴⁹ TE-SAT jelentés 2013: 31.

⁵⁰ GTD Codebook 2021: 31.

⁵¹ TE-SAT jelentés 2023: 18.

⁵² TE-SAT jelentés 2009: 40.

⁵³ TE-SAT jelentés 2016: 5.

⁵⁴ TE-SAT jelentés 2016: 45.

⁵⁵ TE-SAT jelentés 2020: 20.

⁵⁶ A NATO-meghatározás szerint *small arms*. Egyéni használatra tervezett tűzfegyverek. Ide tartoznak többek között a revolverek és öntöltő pisztolyok, puskák és karabélyok, géppisztolyok, gépkarabélyok és könnyű géppuskák.

⁵⁷ UN A/CONF.192/15 2006: 2.

reaktívált⁵⁸ tűzfegyverekkel találkozhatunk. A GTD adatbázisban szereplő tűzfegyverek⁵⁹ a kézfegyverek különböző csoportjaiba tartoznak.⁶⁰ A TE-SAT jelentésekben gyalogsági tűztámogató fegyverekkel, például rakétavetőkkel elkövetett támadásokról is beszámolnak.⁶¹

Az EU területén a terroristák jelentős számban alkalmazták a Nyugat-Balkánon gyártott gépkarabélyokat,⁶² a regisztrált típusok a szovjet Kalasnyikov különböző változatai.⁶³ Több esetben hajtottak végre támadásokat reaktívált, csehszlovák gyártmányú, Vz.58 típusú gépkarabélyokkal.⁶⁴ A házilag készített tűzfegyverek között vascsőből készített,⁶⁵ 12-es kaliberű sörétes puskák, „Luty MP”⁶⁶ géppisztolyok,⁶⁷ de aknavetők⁶⁸ is előfordultak.

Jelentős mennyiségű tűzfegyveres támadást követtek el az etnonacionalista és szeparatista, továbbá a baloldali és anarchista terroristák.⁶⁹ Az incidensek célja nagyobb részt nem személyi sérülés okozása vagy emberélet kioltása volt (például épületekre leadott lövések esetében),⁷⁰ de történtek rendvédelmi szervek tagjai elleni tűzfegyveres támadások,⁷¹ illetve rivális csoportok közti leszámolások⁷² is.

A tűzfegyverekkel elkövetett jobboldali terrorcselekmények jellemzően személyek ellen irányultak. 2019. október 9-én a németországi Halle an der Saale-ban egy német férfi támadott meg egy zsinagógát. Az épületbe a bezárt ajtókra leadott lövésekkel, valamint IED-eszköz alkalmazásával próbált bejutni, de nem járt sikerrel. Ezt követően megölt egy nőt az utcán, majd egy férfit egy török étteremben. Két további személyt súlyosan megsebesített. Az elkövető a támadás során házilag készített tűzfegyvereket használt. Letartóztatását követően a lakásán tartott házkutatás során további házilagos készítésű tűzfegyvereket foglalt le a rendőrség. Ezek egyike egy „Luty MP” géppisztoly volt, amely az eredeti tervrajzoktól eltérően részben⁷³ műanyagból készült, 3D-nyomtatással.⁷⁴

⁵⁸ E kategóriába tartoznak a hatástalanított, majd éles lőszer befogadására és működtetésére újra alkalmassá tett eszközök, illetve azok a tűzfegyverek, amelyeket flóbert- vagy vaktöltény üzeműre alakítottak át, azonban később ismételten alkalmassá tették az eredeti kaliberű éles lőszer működtetésére.

⁵⁹ Huzagolt csővel ellátott sorozatlövő és öntöltő fegyverek, maroklófegyverek, ismétlőlőpuskák, illetve egyéb kategóriába tartozó tűzfegyverek.

⁶⁰ GTD Codebook 2021: 30.

⁶¹ TE-SAT jelentés 2014: 30.

⁶² Jugoszláv Zastava M70, bolgár AKS 47, illetve albán ASH 78.

⁶³ DUQUET et al. 2019: 12–51.

⁶⁴ DUQUET et al. 2019: 36–39.

⁶⁵ Ún. *pipe gun*.

⁶⁶ A 7,65 Browning, illetve 9 mm Browning Short kaliberben létező, tömegzáras rendszerű, sorozatlövő fegyver sima (huzagolás nélküli) csőfúratral rendelkezik, kisipari módszerekkel, kiskereskedelemben kapható alapanyagokból készül. A tervező, Philip A. Luty (1965–2011) a lőfegyverek és a lőfegyvertartás állami kontrollját ellenző angol aktivista volt. Élete során többször került összeütközésbe a törvénnyel, 1990-ben illegális lőfegyver gyártásért négy év börtönbüntetésre ítélték. A géppisztoly készítésére vonatkozó terveket, adatokat Luty könyv formájában kiadta. LUTY 1998.

⁶⁷ ImproGuns 2019.

⁶⁸ TE-SAT jelentés 2014: 14.

⁶⁹ TE-SAT jelentés 2018: 14.

⁷⁰ TE-SAT jelentés 2002–2003: 16.

⁷¹ TE-SAT jelentés 2001–2002: 6.

⁷² TE-SAT jelentés 2001–2002: 3.

⁷³ Tokszerkezetének alsó része (a tárfészekkel és a markolattal), valamint a hozzá tartozó tárák.

⁷⁴ TE-SAT jelentés 2020: 66.

A dzsihadista terroristák számos tűzfegyveres támadást követtek el, elsődleges céljuk e módszer esetében is a lehető legnagyobb számú áldozat volt. 2015. január 7-én Párizsban két, gépkarabélyokkal felszerelt fegyveres megtámadta a *Charlie Hebdo* satirikus magazin szerkesztőségét, ahol 12 személyt megöltek, további nyolcat megsebesítettek. A terroristák a helyszínről elmenekültek, de a későbbi rendőri beavatkozás során életüket veszítették. Az elkövetők, egy párizsi születésű testvérpár, egy helyi mecsetben radikalizálódott, majd Jemenben kiképzést kapott az arab-félszigeti al-Kaidától (al-Qaida in the Arabian Peninsula, AQAP).⁷⁵ 2015. november 13-án Párizsban terroristák három csoportja követett el összehangolt támadássorozatot. Összesen 130 ember halt meg (ebből 89 a Bataclan színházban), illetve 368 személy megsérült. A támadók gépkarabélyokkal és PBIED-eszközökkel (robbanómellényekkel) voltak felszerelve.⁷⁶

CBRN-anyagok

A CBRN⁷⁷-anyagokkal történő fenyegetés a terrorista propaganda része, azonban a jövőben a terrorcselekmény elkövetésére alkalmas kémiai, biológiai fegyverek, radiológiai diszpergáló eszközök kifejlesztése valós kockázatot jelent.⁷⁸

A GTD adatbázisban csak vegyi anyagokkal elkövetett támadásokat regisztráltak, ezek között Adamzít, illetve butirát tartalmú borítékok, nátrium-hidroxidot tartalmazó aromaterápiás csomagok, lefröcskölés savval, üdítőitalba injektált ammónia, valamint CS gáz szerepel. A vizsgált időszakban a TE-SAT jelentésekben különböző vegyi, biológiai és radiológiai anyagokkal kapcsolatos eseteket dokumentáltak.

2017. december 19-én görög anarchisták internetes fenyegetéseket tettek közzé, amelyek szerint sósavval szennyeztek üdítőitalokat és élelmiszereket. Hasonló fenyegetések történtek 2013-ban és 2016-ban is.⁷⁹

A jobboldali szélsőségesek aktívan érdeklődtek a különböző CBRN-anyagok terrorista célú felhasználásának lehetőségeiről. 2020-ban internetes felületeken vitatták meg a Covid-19 biológiai ágensként történő felhasználásának lehetséges módjait.⁸⁰ 2021-ben Franciaországban letartóztattak egy szélsőjobboldali ideológiát valló személyt, akit radioaktív anyagot tartalmazó csőbomba készítésével gyanúsítottak.⁸¹ 2022-ben egy online magazin közzétett leírást radioaktív anyag diszpergálására szolgáló, úgynevezett piszkosbomba házilag előállításáról.⁸²

⁷⁵ TE-SAT jelentés 2016: 22.

⁷⁶ TE-SAT jelentés 2016: 22.

⁷⁷ „A nukleáris terrorizmus egyik fenyegető eszközeként jelölik meg számos kiadványban a radiológiai diszperziós eszközöket (RDE). Az RDE-k alkalmasak akár hagyományos robbanóanyag, akár valamely fizikai hatás energiájának felhasználásával radioaktív anyagokat valamely intermedier közegbe diszpergálva környezetének jelentős sugárszennyezésére. A harcsteren is veszélyeztető új elem (a nukleáris fegyverektől eltérő RDE) indukálta az NBC- (ABV-) fogalom újabb bővítését és áttérést a CBRN-weapons megnevezés használatára.” KRAJNC 2019: 8–9.

⁷⁸ Európai Bizottság 2017: 2

⁷⁹ TE-SAT jelentés 2018: 14.

⁸⁰ TE-SAT jelentés 2021: 30.

⁸¹ TE-SAT jelentés 2022: 17.

⁸² TE-SAT jelentés 2023: 18.

CBRN-területen a legnagyobb aktivitást a dzsihadista terroristák fejtették ki. 2004. július 20-án Belgiumban összesen 8 db Adamzit (fenarzin-klorid) tartalmú borítékot küldtek különböző hivatalos helyekre.⁸³ 2018-ban Franciaországban egy egyiptomi gyanúsított párizsi lakásában pirotechnikai eszközökből kinyert feketelőport, valamint IED-ek és ricin alkalmazására vonatkozó dokumentációt foglaltak le. 2018 júliusában, Kölnben, egy tunéziai állampolgár lakásán nagy mennyiségű ricinusbabot, valamint ricint foglaltak le. A nyomozás adatai szerint a gyanúsított a toxint IED-szerkezettel kombinálva akarta alkalmazni.⁸⁴

Radioaktív anyag alkalmazására 2016 novemberében Szlovákiában került sor, állami szervek részére küldtek kis mennyiségű ameríciumot⁸⁵ tartalmazó borítékokat. Az elkövetők ideológiai hátterét tekintve nem közöltek információt.⁸⁶

Közelharceszközök

A terrorcselekmények során használt kevésbé hatékony, de könnyen beszerezhető, sok esetben improvizált fegyverek a különféle szűrő-vágó eszközök és tompa tárgyak. A TE-SAT jelentésekben különféle kések,⁸⁷ machete,⁸⁸ kard,⁸⁹ olló,⁹⁰ kalapács,⁹¹ kövek⁹² használatát dokumentálták. A GTD adatbázisban az elkövetés eszközeként baseballütő, illetve vascső is szerepel.

Az etnonacionalista és szeparatista terrorizmus vonatkozásában közelharceszközöket alkalmaznak az Észak-Irországból jellemző, rivális csoportok közötti nézeteltérések esetén rendszeresen alkalmazott úgynevezett „büntetőverések” során.⁹³

A baloldali és anarchista terrorizmus egyik jellemzője az egyszerű és könnyen elérhető fegyverek alkalmazása. A 2017-ben elkövetett 17 cselekményük során 2 esetben szűrő-vágó eszközt, egy esetben tompa tárgyat alkalmaztak.⁹⁴

A jobboldali terrorizmus tárgykörébe tartozó incidenseknek kis hányadát teszik ki a közelharceszközökkel elkövetett támadások. 2006 májusában két skinhead megkéselte az antifa egyik tagját Varsóban.⁹⁵ 2019-ben Surrey-ben (Egyesült Királyság) egy magányos elkövető szűrt meg egy véletlenszerűen kiválasztott bolgár férfit.⁹⁶

A TE-SAT jelentések szerint az EU területén a dzsihadista elkövetők 2013-tól alkalmaznak szűrő-vágó eszközöket, jellemzően különféle késeket terrorcselekmények elkövetésére. 2022-ben a késelés a dzsihadisták által leggyakrabban választott

⁸³ TE-SAT jelentés 2003–2004: 11.

⁸⁴ TE-SAT jelentés 2019: 19.

⁸⁵ Amerícium241-izotóp, α -sugárzó.

⁸⁶ TE-SAT jelentés 2017: 16.

⁸⁷ TE-SAT jelentés 2014: 21.

⁸⁸ TE-SAT jelentés 2017: 22.

⁸⁹ TE-SAT jelentés 2018: 24.

⁹⁰ TE-SAT jelentés 2020: 36.

⁹¹ TE-SAT jelentés 2018: 24.

⁹² TE-SAT jelentés 2013: 33.

⁹³ TE-SAT jelentés 2001–2002: 3.

⁹⁴ TE-SAT jelentés 2018: 46.

⁹⁵ TE-SAT jelentés 2005–2006: 35.

⁹⁶ TE-SAT jelentés 2020: 65.

elkövetési mód volt.⁹⁷ A tagállamok 2013–2023 között összesen 27 szűrő-vágó eszközökkel elkövetett terrorcselekményt jelentettek. A támadások 14 esetben irányultak rendőrök vagy katonák ellen. Egy esetben az elkövető a megtámadott rendőrtisztek szolgálati fegyverét megszerezve agyonlőtt két rendőrt és egy civilt.⁹⁸

Járművek

A gépjárművekkel végrehajtott gázolások támadások (*ramming*) végrehajtása nem igényel jelentős előkészületet, komoly szervezést vagy jelentős anyagi eszközöket, ugyanakkor az ilyen típusú incidensek nagyszámú áldozatot követelhetnek.

A TE-SAT jelentések 2014–2021 között 14 gázolások incidensről számolnak be. 12 cselekmény dzsihadista terrorcselekmény, 2 eset szélsőjobboldali támadás volt.⁹⁹ A gázolást három esetben szűrő-vágó eszköz,¹⁰⁰ egy-egy alkalommal tűzfegyver,¹⁰¹ illetve IED-szerkezet¹⁰² használatával kombinálták.

A legsúlyosabb incidenseket dzsihadista terroristák követték el 2016-ban, illetve 2017-ben. 2016. július 14-én Nizzában egy tunéziai férfi teherautóval belehajtott a Bastille-napi ünnepségre összegyűlt tömegbe, 85 személy meghalt, további 201 megsebesült. December 19-én Berlinben egy teherautóval hajtottak végre támadást a karácsonyi vásár területén, 12 fő meghalt, 56 megsérült.¹⁰³ A 2017. június 3-án a London belvárosában található London Bridge-en elkövetett gázolások cselekmény során nyolc ember halt meg és 48-an megsérültek.¹⁰⁴ Az augusztus 17-én Barcelona központjában elkövetett gázolások támadásban 17 ember halt meg, illetve 131 megsérült.¹⁰⁵ A terrorcselekmények elkövetésére használt fegyvereket és fő jellemzőiket az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: A terrorcselekmények elkövetésére alkalmazott fegyverek és fő jellemzőik

Eszköz	Fő altípusok	Hozzáférés, előállítás	Hatás	Pszichológiai hatás
Robbanóeszközök és robbanóanyagok	Katonai robbanóeszközök, IED-ek	Korlátozott/illegális, közepes–magas technológiai igény	Tömeges sérülések és halálesetek; jelentős anyagi rombolás; infrastruktúra-kiesés	Magas: pánikkeltés, kiszámíthatatlanság érzete, társadalmi bizalom megingása

⁹⁷ TE-SAT jelentés 2023: 18.

⁹⁸ TE-SAT jelentés 2019: 31.

⁹⁹ TE-SAT jelentés 2018: 51.

¹⁰⁰ TE-SAT jelentés 2014: 21.

¹⁰¹ TE-SAT jelentés 2017: 23.

¹⁰² TE-SAT jelentés 2014: 21; TE-SAT jelentés 2018: 23.

¹⁰³ TE-SAT jelentés 2017: 23.

¹⁰⁴ TE-SAT jelentés 2018: 23.

¹⁰⁵ TE-SAT jelentés 2018: 24.

Eszköz	Fő altípusok	Hozzáférés, előállítás	Hatás	Pszichológiai hatás
Gyújtóeszközök és gyújtóanyagok	IID-k, Molotov-koktél, égésgyorsítók	Könnyű beszerzés, egyszerű kivitel	Anyagi kár; épületek, járművek rongálása; tüzesetek	Közepes: megfélemlítés, bizonytalanságérzet, szimbolikus üzenet
Tűzfegyverek	Gépkarabélyok, reaktívált és házilag készített tűzfegyverek	Korlátozott/illegális, közepes–magas technológiai igény	Célzott halálos erőszak; személyi sérülések, akár nagyszámú áldozat	Magas: közvetlen fenyegetettség érzése, biztonságérzet csökkenése
CBRN-anyagok	Vegy, biológiai, radiológiai anyagok	Korlátozott/illegális, magas technológiai igény	Korlátozott fizikai károkozás; lokális mérgezések; potenciális egészségkárosodás	Nagyon magas: félelem, irracionális reakciók, társadalmi destabilizáció
Közelharceszközök	Kések, machete, tompa tárgyak	Könnyű hozzáférés	Egyedi vagy kisszámú sérülés; célzott halálos erőszak	Közepes–magas: közterületi biztonságérzet sérülése
Járművek (ramming)	Személyautók, teherautók	Könnyű hozzáférés	Nagyszámú halálos áldozat; tömeges sérülések	Magas: közterületi biztonságérzet sérülése

Forrás: a szerzők szerkesztése

A 2000–2020 közötti időszakban elkövetett terrorcselekmények során alkalmazott fegyverek és módszerek a GTD alapján

A vizsgált időintervallumban az EU területén elkövetett 3621 terrorcselekmény megközelítőleg felét, összesen 1828 támadást követtek el valamilyen robbanóeszközzel vagy robbanóanyaggal (2. ábra).

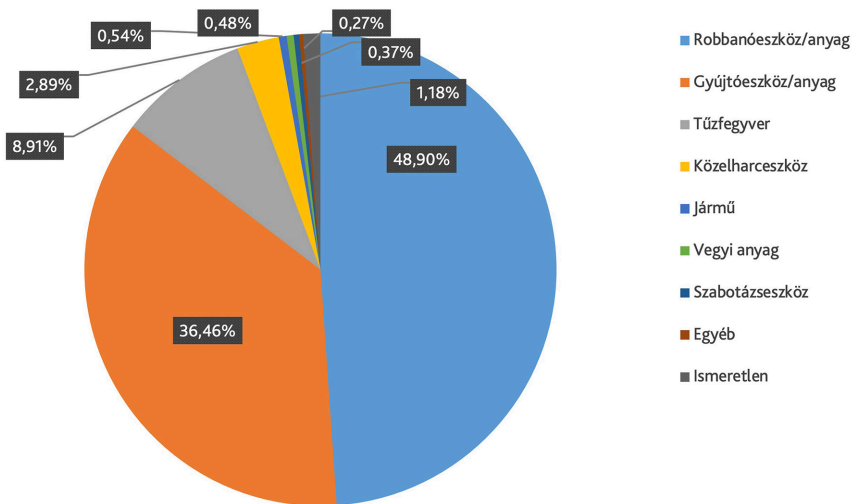
Az incidensek több mint egyharmadát, 1363 cselekményt gyújtóeszközökkel vagy gyújtóanyagokkal hajtották végre.

A terrorcselekmények közel 9%-ában, 333 esetben az elkövetők tűzfegyvereket alkalmaztak. Az adatbázisban szereplő tűzfegyverek a kézfegyverek különböző csoportjaiba tartoztak.

188 támadást különböző közelharceszkővel valósítottak meg, ebből 108 esetben szűrő-vágó eszköz, 55 esetben tompa tárgy, 13 esetben kézitusa, 13 esetben ismeretlen tárgy volt az elkövetés eszköze.

A fennmaradó incidensek során alkalmazott eszközök között gépjárművek (20 eset), vegyi anyagok (18 eset), különböző szabotázs eszközök¹⁰⁶ (14 eset), egyéb kategóriába tartozó tárgyak¹⁰⁷ (10 eset), illetve ismeretlen eszközök (44 eset) szerepeltek.

A GTD adatbázisban a vizsgált időszakban az EU területén biológiai, radioaktív, illetve nukleáris anyagokkal elkövetett terrorcselekményekre nincs adat.

2. ábra: A 2000–2020 közötti időszakban az EU területén elkövetett terrorcselekmények eszközei

Forrás: a szerzők szerkesztése a GTD alapján

A cselekmények közel felét robbantás módszerével követték el (1737 eset, 3. ábra). A robbanóeszköz vagy robbanóanyag mint fegyver alkalmazásával elkövetett támadások közül a robbanótöltettel ellátott lövedékkel,¹⁰⁸ illetve kézigránáttal elkövetett incidensek fegyveres támadásnak, a robbantással meghatározott személy¹⁰⁹ ellen végrehajtott támadások merényletnek minősülnek.¹¹⁰

A terrorcselekmények megközelítőleg egyharmadát tették ki a különböző létesítmények és infrastruktúra elleni támadások (1149 eset). A GTD szerint ezek olyan cselekmények, amelyek során nem alkalmaznak robbanóanyagot, illetve amelynek

¹⁰⁶ Például elektromos vezetékek átvágása során használt szerszámok, vasúti pálya eltörölésére alkalmazott fatörzsek, sodronykötél.

¹⁰⁷ Tárgyak, amelyek egyik megadott kategóriába sem illeszthetők.

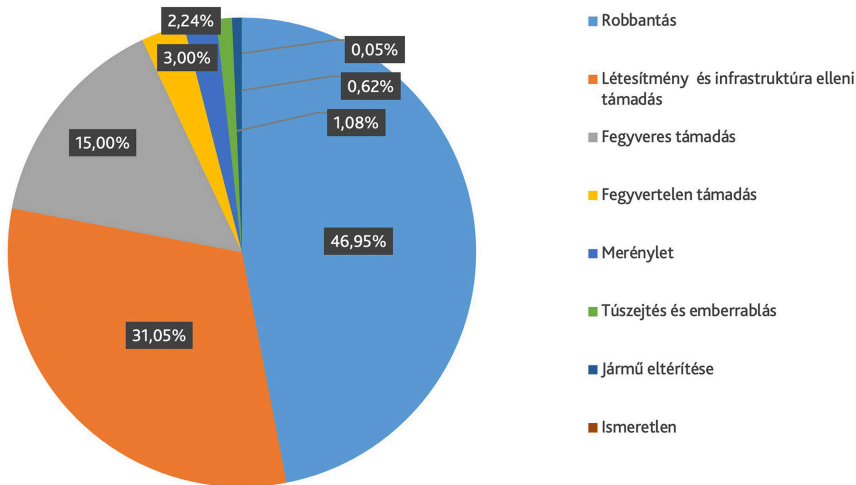
¹⁰⁸ Aknagránátok, rakéták, puskagránátok.

¹⁰⁹ Például magas beosztású katonatisztek, kormányzati tisztviselők, hírességek.

¹¹⁰ GTD Codebook 2021: 25.

elsődleges célja nem az élet és testi épség ellen irányul, hanem különböző épületekben, emlékművekben, közlekedési eszközökben, csövezetekben stb. való károkozásra. Ilyen támadások közé tartozik például a gyújtogatás és a szabotázs különféle formái (például a vasúti közlekedés ellen elkövetett szabotázs, még akkor is, ha az utasok a támadás során megsérülnek vagy meghalnak).¹¹¹

Jelentős számban követtek el fegyveres támadásokat (555 eset). A módszer az élet, testi épség ellen irányuló, tűzfegyverekkel, gyújtóeszközökkel és -anyagokkal, valamint szűrő-vágó eszközökkel elkövetett támadásokat foglalja magában.¹¹² A bármely más eszközzel¹¹³ elkövetett, élet, testi épség ellen irányuló cselekmény fegyver nélkül elkövetett támadásnak minősül.

3. ábra: A 2000–2020 közötti időszakban az EU területén elkövetett terrorcselekmények módszer szerinti megoszlása

Forrás: a szerzők szerkesztése a GTD alapján

A fennmaradó incidenseket fegyvertelen támadás (111 eset), merénylet (83 eset), túszejtés és emberrablás (40 eset) és jármű eltérítésének (23 eset) módszerével követték el.¹¹⁴

Éves lebontásban vizsgálva a támadások során leggyakrabban alkalmazott robbanóeszközök és robbanóanyagok a 2008–2009, illetve a 2015–2020 közötti időszakban a második helyre szorúlnak vissza a gyújtóeszközök és gyújtóanyagok mögött. Hasonló, bár kevésbé markáns tendencia mutatkozik a rangsor harmadik

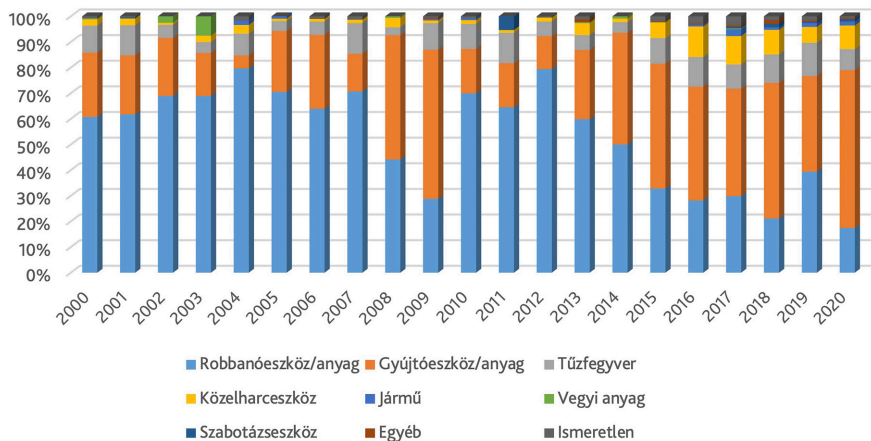
¹¹¹ GTD Codebook 2021: 26.

¹¹² GTD Codebook 2021: 25.

¹¹³ A GTD a járművek, CBRN-anyagok, tompa tárgyak, illetve a kézitusa alkalmazásával elkövetett támadásokat a fegyver nélkül elkövetett támadások közé sorolja GTD Codebook 2021: 26.

¹¹⁴ Két esetben az elkövetés módszere ismeretlen volt.

helyén található tűzfegyverek és az ezeket követő közelharc eszközök vonatkozásában, utóbbiak 2016–2017-ben a harmadik helyre lépnek előre. A járművek alkalmazása támadóeszközként a 2016–2020 közötti időszakban növekszik, míg a vegyi anyagok tekintetében 2003-ban figyelhető meg mennyiségi kiugrás, összesen kilenc regisztrált incidenssel (4. ábra).

4. ábra: Az EU területén 2000–2020 között elkövetett terrorcselekmények során alkalmazott fegyverek

Forrás: a szerzők szerkesztése a GTD alapján

Válaszintézkedések és azok hatása

A vizsgált időszakban az EU területén elkövetett terrorcselekmények hatására bevezetett szabályozások a tűzfegyverek, robbanó- és CBRN-anyagok esetében döntően azok illegális megszerzése, előállítása, illetve felhasználása ellen irányultak. A bárki által hozzáférhető, de fegyverként is alkalmazható eszközök¹¹⁵ tekintetében az intézkedések elsősorban a támadások megelőzését és kezelését segítik elő. Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül röviden ismertetünk néhány rendeletet és cselekvési tervet, amelyek közvetlenül szolgálják a terrorcselekmények során fegyverként alkalmazott eszközök és anyagok illegális megszerzésének, előállításának és használatának visszaszorítását.

A tűzfegyverek megszerzésére, tartására és kereskedelmére vonatkozó jogi szabályozásban több szigorításra is sor került.¹¹⁶ A vaktöltényüzeműre átalakított tiltott kategóriába tartozó tűzfegyvereket (például sorozatlövő tűzfegyverek) is a tiltott kategóriába

¹¹⁵ E kategóriába tartoznak a különböző szűrő-vágó eszközök és a gépjárművek, de egyes égésgyorsító anyagok is (például benzin).

¹¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/555 rendelete.

sorolták.¹¹⁷ A tűzfegyverek hatástalanításának módjára vonatkozó egységes szabályozás lépett érvénybe.¹¹⁸ A hatástalanított tűzfegyverekre bejelentési kötelezettséget vezettek be.¹¹⁹ Az öntöltő tűzfegyverek esetében maximalizálták a tárkapacitást. A maximum befogadóképesség 10 (hosszú tűzfegyverek), illetve 20 lőszer (rövid tűzfegyverek).¹²⁰ Kötelezővé tették a tűzfegyver fődarabok jelölését.¹²¹ A szigorítások következtében javult a lőszeranyagok nyomon követhetősége, egyes kategóriák esetében (például reaktivált tűzfegyverek, nagy tárkapacitású öntöltő tűzfegyverek) csökkent a tűzfegyverekhez való hozzáférés lehetősége.

A robbanóanyagokat érintő hatályos jogi szabályozás¹²² fő célja az előállítására alkalmas vegyszerek¹²³ elérhetőségének korlátozása. Az e körbe sorolt anyagokat engedélykötelessé tették, illetve bevezették a gyanús tranzakciók bejelentésének kötelezettségét. A szabályozás hatására csökkent a robbanóanyag-prekurzorok illegális beszerzésének lehetősége. A vizsgált időszak végére a robbantással elkövetett terrorcselekmények során a különböző nagy erejű HME-anyagok (például ANFO, TATP) használata visszaszorult, illetve megnőtt a lényegesen kisebb határfokú feketelőpor és különböző pirotechnikai keverékek használata.¹²⁴

Az EU területén a CBRN-anyagok alkalmazásával elkövetett terrorcselekmény jelenleg alacsony valószínűségű, de magas kockázatú esemény, ezért fontos a megelőzés és a felkészülés, amelyet az EU területén a CBRN cselekvési terv biztosít. A terv fő célkitűzései a CBRN-anyagok elérhetőségének csökkentése, a felkészültség és a reagálás biztosítása az incidensekre, kapcsolat kiépítése a CBRN-biztonság területén kulcsfontosságú partnerekkel, illetve a kockázatokra vonatkozó ismeretek bővítése.¹²⁵

A késeléses és gázolós terrorcselekmények esetében nincs lehetőség a fegyverként használt eszközök hozzáférhetőségének korlátozására, azonban a nyilvános helyek védelmét szolgáló EU cselekvési terv az ilyen incidensek megelőzését és kezelését is elősegíti. A terv fő elemei a terrorcselekmények kockázatának csökkentése, a biztonsági célú fejlesztések pénzügyi támogatása, szakmai együttműködés erősítése a tagállamok, valamint a hatóságok és a magánszektor között, illetve a nyilvános helyek szabad használatának biztosítása az állampolgárok számára.¹²⁶

¹¹⁷ Vaktöltényüzeműre átalakított, majd éleslőszer-üzeműre ismételt alkalmassá tett VZ 58 típusú gépkarabélyokat használtak az elkövetők 2015. január 7-én Párizsban, a *Charlie Hebdo* szerkesztősége ellen végrehajtott támadás során.

¹¹⁸ A Bizottság (EU) 2015/2403 rendelete.

¹¹⁹ A szabályozás szigorítása a hatástalanított tűzfegyverek illegális működőképesség téételét (reaktiválását) akadályozza.

¹²⁰ Nagy tárkapacitású öntöltő karabélyokat használtak az elkövetők a 2011-ben Utøyában (Norvégia), illetve 2019-ben Christchurch-ben (Új-Zéland) végrehajtott terrorcselekmények során.

¹²¹ Az intézkedés a különböző helyekről beszerzett fődarabokból összeszerelt tűzfegyverek esetében a nyomon követést szolgálja.

¹²² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1148 rendelete.

¹²³ Robbanóanyag-prekurzorok.

¹²⁴ TE-SAT jelentés 2021: 21.

¹²⁵ Cselekvési terv a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris biztonsági kockázatokkal szembeni felkészültség fokozásáról.

¹²⁶ Action Plan to Support the Protection of Public Spaces.

Prognózis

Az EU területén a jövőben elkövetett terrorcselekmények eszközei és módszerei a vizsgált időszak trendjei, a technológiai fejlődés, a biztonsági intézkedések eredményei, valamint az aktuális geopolitikai viszonyok alapján prognosztizálhatók.

A vizsgált időszakban feltárt trendek alapján vélelmezhető a robbantással elkövetett terrorcselekmények számának további csökkenése, a HME-anyagok, ezen belül a feketelőpor és a pirotechnikai keverékek használatának dominanciája. Feltételezhető a kereskedelmi drónok IED-hordozó eszközként alkalmazása.

A tűzfegyverek esetében a házilagos konstrukciók térnyerése valószínűsíthető. E kategóriában a primitív kialakítású, akár elöltöltő eszközöktől a bonyolultabb szerkezeti felépítésű, öntöltő és sorozatlövő tűzfegyverekig igen széles spektrum helyezkedik el. Megfigyelhető az innovatív technológiák térhódítása, mint a 3D-nyomtatott alkatrészek, vagy a fegyvercső huzagolására alkalmazott elektrokémiai eljárás.

A robbanóanyagok hozzáférhetőségének csökkenésével várható a különböző IID-szerkezetek alkalmazásának mennyiségi növekedése, illetve a gyújtóeszközök és -anyagok továbbfejlesztése. A legegyszerűbb változatok elkészítéséhez minimális felkészültség szükséges, az alapanyagok könnyen beszerezhetők (például Molotov-koktél). Az IID-k továbbfejlesztése több vonatkozásban is lehetséges. Viszonylag egyszerűen állíthatók elő zselésített, napalm típusú gyújtóanyagok (például benzinben oldott nyersgumi), illetve magas hőmérsékleten égő, termit jellegű keverékek (például alumíniumporral dúsított pirotechnikai anyagok). Az eszközök tekintetében az időzített gyújtószerkezetek, illetve a drónnal szállított IID-k alkalmazása lehet az egyik jövőbeli trend.

A CBRN-terrorizmus az EU területén elsősorban a terrorista propaganda része, de a vizsgált időszakban több személyt letartóztattak ilyen cselekmény előkészülete miatt, illetve kis számban befejezett incidenseket is regisztráltak, amelyeket főként alacsony hatékonyságú anyagokkal követtek el. A CBRN-anyagok illegális beszerzése vagy előállítása megfelelő mennyiségben és minőségben jelen tudásunk szerint csaknem teljesíthetetlen kihívást jelent, azonban a technológiai fejlődés és az online megosztott ismeretek folyamatosan csökkentik az akadályokat.¹²⁷ Az alacsony valószínűség ellenére az ilyen incidensek valós kockázatot jelentenek, erre a legismertebb példák egyike az 1995. március 20-án az AUM Shinrikyo terrorista csoport által a tokiói metróhálózatban szarin alkalmazásával végrehajtott összehangolt támadás, amelynek 19 halálos áldozata és több mint 5000 sérültje volt.¹²⁸

Az olyan könnyen hozzáférhető, minimális felkészülést igénylő eszközökkel végrehajtott terrorcselekmények, mint a késeléses és gázolósos támadások jövőbeni elkövetése valószínűsíthető, azonban véleményünk szerint a megfelelő intézkedésekkel ezek súlyossága eredményesen csökkenthető.

Végezetül meg kell említsük a közel-keleti fegyveres konfliktusok és az orosz-ukrán háború lehetséges hatását az EU területén elkövetett terrorcselekmények során alkalmazott fegyverekre. Prognosztizálható az e területekről származó katonai robbanóanyagok és tűzfegyverek felbukkanása az európai feketepiacon. Az FPV-drónokat

¹²⁷ TE-SAT jelentés 2020: 21.

¹²⁸ TAMÁSI-FÖLDI 2011: 69.

rendre alkalmazzák a fegyveres konfliktusok során felderítésre, illetve kisméretű gyújtó- és robbanótöltetek célba juttatására, az így megszerzett ismeretek közvetlen vagy online úton történő átadása további veszélyforrást jelent.

Ukrajna esetében ki kell emelni, hogy az illegális lőfegyver, illetve sugárzóanyag-kereskedelemben az orosz–ukrán háború kitörését megelőzően is érintett volt.¹²⁹

A közel-keleti térségben elkövetett terrorcselekmények során nagy számban alkalmaztak vegyi anyagok diszpergálására szolgáló IED-szerkezeteket, az ezek előállítására és alkalmazására vonatkozó tudásanyag online megosztása szintén jelentős fenyegetést jelent.

Összefoglalás

Az EU területén a 2000–2023 közötti időszakban elkövetett terrorista cselekmények során a különböző IED- és IID-szerkezetek alkalmazása dominált, de a támadásokban jelentős számban használtak tűzfegyvereket is. Az IED-szerkezetek esetében alkalmazott robbanóanyagok minősége és a konstrukciók kidolgozottsága a vizsgált időszakban gyengülő tendenciát mutatott. Megfigyelhető volt továbbá a késeléssel, illetve gázolással elkövetett incidensek számának növekedése is.

A feltárt trendek alapján a jövőben a magányos elkövetők által könnyen hozzáférhető eszközökkel nyilvános helyeken elkövetett támadások jelentik a legvalószínűbb fenyegetést. A gázolással és késeléssel elkövetett terrorcselekmények minimális ismereteket, tervezést és anyagi ráfordítást igényelnek, az önállóan cselekvő elkövető az incidens megelőzésére irányuló felderítést nehezíti. A különböző innovatív technológiák és eszközök (például FPV-drónok, 3D-nyomtatás) alkalmazása jelentősen bővítheti a terroristák eszköztárát és lehetőségeit.

Az EU területén terrorcselekmények során alkalmazott fegyverekre a jövőben jelentős hatást gyakorolhat az EU-n kívüli konfliktusövezetekben kialakuló helyzet. Az EU területén megjelenhetnek az orosz–ukrán háborúból és a közel-keleti konfliktusokból származó katonai robbanóeszközök és -anyagok, tűzfegyverek, illetve különböző CBRN-anyagok.¹³⁰

Felhasznált irodalom

A Bizottság (EU) 2015/2403 rendelete (2015. december 15.) a hatástalanított tűzfegyverek végleges működésképtelenségét biztosító hatástalanítási előírásokra és technikákra vonatkozó közös iránymutatások meghatározásáról.

Action Plan to Support the Protection of Public Spaces. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0612>

¹²⁹ ZAITSEVA–STEINHÄUSLER 2014: 7–8.

¹³⁰ A Közel-Kelet elsősorban a vegyi fegyverek, Ukrajna a radioaktív anyagok tekintetében jelenthet veszélyt.

- A/CONF.192/15. International Instrument to Enable States to Identify and Trace, in a Timely and Reliable Manner, Illicit Small Arms and Light Weapons. Online: https://iansa.org/wp-content/uploads/2021/05/ITI_English.pdf
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1148 rendelete (2019. június 20.) a robbanóanyag-prekursorok forgalmazásáról és felhasználásáról, az 1907/2006/EK rendelet módosításáról, valamint a 98/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/555 irányelve (2021. március 24.) a fegyverek megszerzésének és tartásának ellenőrzéséről. Conference 2006. Online: https://www.un.org/events/smallarms2006/pdf/international_instrument.pdf
- BÁRCZI Géza – ORSZÁGH László főszerk. (1959–1962): *A magyar nyelv értelmező szótára*. Online: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/f-28F2F/fegyver-297AB/>
- BODA Mihály (2012): A terrorizmus morális megítélése. *Hadtudomány* 22(1-2), 138-151.
- BODA Mihály (2022): A hibrid háború etikája: az igazságos hibrid háború elmélete. In M. SZABÓ Miklós (szerk.): *A hadtudomány aktuális kérdései I.* Budapest: Ludovika, 95–108. Online: <https://openaccess.ludovika.hu/nke/catalog/book/184/chapter/1376>
- BODA Mihály (2023): Hibrid háború: konfliktusforma a harmonikus béke és a direkt háború között – A hibrid háború katonafilozófiai értelmezése. In GÖCZE István – PADÁNYI József (szerk.): *Lehelyezett kő. Tanulmányok M. Szabó Miklós nyugállományú altábornagy, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja emlékére*. Budapest: Ludovika, 21–28. Online: <http://hdl.handle.net/20.500.12944/25179>
- BODA Mihály (2025): A terrorelhárítás etikája: hivatás, halálos erőszak alkalmazása és információszerezés. In TALLER János – RÉMAI Dániel (szerk.): *Terrorizmus. Tanulmányok a terrorizmus komplex jelenségéről és egyes aspektusairól*. Budapest: Ludovika, 563–593. Online: https://doi.org/10.36250/01259_29
- DUQUET, Nils et al. (2019): *Armed to Kill. A Comprehensive Analysis of the Guns Used in Public Mass Shootings in Europe Between 2009 and 2018*. Brussels: Flemish Peace Institute. Online: https://icct.nl/sites/default/files/import/publication/Report_Armed_to_kill_web.pdf
- EU Terrorism Situation & Trend Report (EU TE-SAT) jelentések, 2002–2024. Online: <https://doi.org/10.2813/5425593>
- Európai Bizottság (2017): *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Cselekvési terv a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris biztonsági kockázatokkal szembeni felkészültség fokozásáról*. Brüsszel: Európai Bizottság. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0610&from=EN>
- FÖLDI Ferenc (2006): Gondolatok a fegyver szerepéről a harcban. *Hadmérnök*, 1(1). Online: http://www.hadmernok.hu/archivum/2006/1/2006_1_foldi1.html
- GAZDAG Ferenc – REMEK Éva (2018): *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest: Dialóg Campus. Online: <https://webshop.ludovika.hu/termek/konyvek/rendszertudomany/a-biztonsagi-tanulmanyok-alapjai/>
- Global Terrorism Database Codebook* (2021). University of Mariland. Online: <https://www.start.umd.edu/sites/default/files/2024-10/Codebook.pdf>

- ImproGuns (2019): Homemade Firearms Used In Halle Attack. *The Fire Arm Blog*, 2019. október 16. Online: <https://www.thefirearmblog.com/blog/2019/10/16/homemade-firearms-used-in-halle-attack/>
- KOVÁCS Zoltán (2012): Az improvizált robbanóeszközök főbb típusai. *Műszaki Katonai Közlöny*, 22(2), 37–52. Online: <http://hdl.handle.net/20.500.12944/13231>
- KRAJNC Zoltán főszerk. (2019): *Hadtudományi lexikon – Új kötet*. Budapest: Dialóg Campus.
- London bombings of 2005 [é. n.]. Online: <https://www.btp.police.uk/police-forces/british-transport-police/areas/about-us/about-us/our-history/london-bombings-of-2005/>
- LUTY, Philip A. (1998): *Expedient Homemade Firearms. The 9mm Submachine Gun*. Colorado, USA: Paladin Press. Online: <https://archive.org/details/homeexpedientfirearms9mmsg>
- NAGY István György szerk. (1976): *Haditechnikai kislexikon*. Budapest: Zrínyi.
- Relations with the European Union. Online: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm
- SCHVÉD Brigitta (2020): „Emlékezz, emlékezz november ötödikére...” – Az 1605. évi lőporos összeesküvés és a Guy Fawkes-nap történeti hagyománya. *Újkor*, 2020. november 5. Online: <https://ujkor.hu/content/emlekezz-emlekezz-november-otodikere-az-1605-evi-lopomos-osszeeskuves-es-guy-fawkes-nap-torteneti-hagyomanya>
- START (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism) (2022): *Global Terrorism Database, 1970–2020*. Online: <https://www.start.umd.edu/gtd>
- TAMÁSI Béla – FÖLDI László (2011): A tokiói metróban végrehajtott szarin támadás katasztrófa védelmi aspektusai. *Hadmérnök*, 6(3), 68–78 Online: http://hadmernok.hu/2011_3_tamasi_foldi.pdf
- Terrorizmus elleni küzdelem: az EU intézkedéseinek magyarázata* [é. n.]. Online: <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20180316STO99922/terrorizmus-elleni-kuzdelem-az-eu-intezkedeseinek-magyarezata#mi-a-terrorizmus-unis-meghatrozza-10>
- ZAITSEVA, Lyudmila – STEINHÄUSLER, Friedrich (2014): Nuclear Trafficking Issues in the Black Sea Region. *Non-Proliferation Papers*, 37. EU Non-Proliferation Consortium. Online: <https://www.nonproliferation.eu/wp-content/uploads/2018/10/lyudmilazaitsevfriedrichsteinhausler53451ed0bbeceb.pdf>